

BÜYÜK ÇINAR

Ustadımla ilk kez 1986 yılının Eylül ayında tanışmıştık. Günlük tutmadığım için gün ve tarihleri karıştırıyor olabilirim. Taşkent Devlet Üniversitesi'nde (şimdiki Özbekistan Millî Üniversitesi) ders veren ustaz arkadaşlarım Adhambek Alimbekov ve Sarvar İspahev beni arayarak Türkiye'den misafirlerin geldiğini, mümkünse "Özbekistan" oteline uğramamı söylediler. Odaya girdiğimde dört kişi oturuyordu. Vatandaşlarımızdan başka, 35-40 yaşlarında, çok zarif giyinmiş iki kişi daha vardı. Biri Ahmet Bican Ercilasun, diğeri ise Osman Fikri Sertkaya idi.

Misafirlerle tanıştık. Sohbetimiz epey uzun sürdü. Doğrusu, konuşmakta zorlanıyordum; söylediklerinin hepsini anlamıyor, birçok soru sormak istiyor fakat çekiniyordum. Daha doğrusu korkuyordum, çünkü o yıllarda Sovyet rejimi hâlâ keskin kılıcıyla hüküm sürüyordu. O dönemde ben Rus Dili ve Edebiyatı Pedagoji Enstitüsü'nde parti komitesi sekreteri olarak görev yapıyordum. Bu yüzden yabancılarla konuşmak bir yana, sadece onlarla görüşmek bile sorun sayılırdı. O tanışma, o sohbet, tartışmalar ve fikir alışverişi bende silinmez bir iz bıraktı. Onların Özbekistan ve tarihimiz hakkında Özbekçe konuşmaları beni hayrete düşürmüştü. Özellikle Ahmet Bican Ercilasun'un Özbekçeyi akıcı konuşması, sanki bir Özbek gibi davranması beni çok etkilemişti.

Misafirler ülkelerine döndüler. Ben ise acaba bir gün onlarla yeniden görüşmek nasip olur mu diye düşünüyordum. Onlar benim gözümü açmışlardı. Vatan sevgisini, ana dile saygıyı onlardan öğrendim.

"Yakında mutlaka bağımsızlık gelir, kan kardeş halklar yeniden dost ve kardeş olarak yaşarlar" dediklerinde hem inmiyor hem de tereddüt ediyordum. Dünyayı sarsan Sovyet devletinin çökeceğine inanmak o zamanlar kolay değildi...

1944 yılında, şeytan Stalin'in emriyle Gürcistan'dan sürgün edilen insanların evlatları olarak, Özbekistan'da yoğun şekilde yerleşmiş bölgelerde Türk dilinin öğretilmesi arzusuyla o dönemin cumhuriyet lideri Şaraf Raşidov'a, Moskova'da da Sovyetler Birliği lideri L. İ. Brejnev'e mektuplar yazardık. Özbekistan tarafı buna sıcak baksa da Moskova...

Nihayet beklenen gün geldi. Özbekistan Halk Eğitimi Bakanı'nın özel kararı çıktı. Karara göre Taşkent vilayetinin dört okulunda Türk dili seçmeli ders olarak okutulacaktı. Fakat Türk dili uzmanı yoktu. ÖzSSR'de yaşayan Türk asıllı öğretmenler arasından en iyileri seçilerek dil stajı için Türkiye'ye gönderilmelerine karar verildi. 15 kişi (4 kadın, 11 erkek) seçildi. Onlar bakanlıkta mülakattan geçirildi ve liste onay için Bakanlar Kurulu'na gönderildi.

Belgeler, aslen Belarus olan bilim adamı Kirill Nikonoviç Grom'un eline geçti. Listeyi inceleyen Grom, bakanlığı arayarak Türk asıllı en iyi öğretmenlerden biri, üst düzey görevde bulunan Cemali Şabanov'un listeye alınmadığını söyledi. Böylece beni de listeye eklediler.

1989 yılının 10 Aralık günü, o dönemin Halk Eğitimi Bakan Yardımcısı Hamidulla Kayumoviç Yo'ldoşev ve üniversite dekanı, Türkolog profesör İristoy Koçkortoyev başkanlığında toplam 16 kişi Moskova'ya uçtuk. Taşkent'ten İstanbul'a doğrudan uçuş yoktu. Üç gün Moskova'da otelde beklemek zorunda kaldık. Görünüşe göre bilet yokmuş. Aslında, hükümet kararıyla gidecekler için bilet bulmak zor değildi. Meğer KGB bizi inceliyormuş. 13 Aralık akşamı saat 9-10 civarında uçağımız Moskova'dan havalandı ve cuma sabahı saat 3-4 sularında İstanbul'a indi. Bizi İstanbul Polis Okulu yurduna yerleştirdiler. 14 Aralık sabahı saat 10 civarında şık bir salonda toplandık. On kadar Türk yetkili gelmişti. İki kişiyi hemen tanıdım: Biri profesör Ahmet Bican Ercilasun, diğeri Osman Fikri Sertkaya. O dönemde Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı Departman Başkanı Ekrem Köker bey kursumuza yönetici olarak atanmış, yardımcıları ise Mehmet Bey ve Erdor Bey idi.

Tanışmadan sonra dersler başladı. İlk dersi profesör Ercilasun verdi. İlk tanışmamızdan bu yana geçen yıllar, zamanın izini bırakmıştı; her iki ustad da olgunlaşmış ve ağırbaşlıydı. Grubumuzun başkanı Sarvar İspahev herkesi tek tek tanıttı. Osman ustad beni hemen tanıdı. Eğitimimiz bir hafta sürdü. Ustadlar bize Türk alfabesini, Türkçeyi öğrenmede dikkat edilmesi gereken tüm noktaları büyük bir sabırla harf harf öğrettiler. O bir haftada kazandığım bilgi, beceri ve tecrübeler kaderimi belirledi.

Rus Dili ve Edebiyatı Pedagoji Enstitüsü'nü bitireli 45 yıl olmuşsa, 35 yıldır Türk dili ve edebiyatı dersleri veriyorum. Osman Bey ustadım bana farklı yaklaşırdı. Onun tavsiyesiyle 11 defter tuttum. En kalın defterime dil kurallarını yazardım. Diğerleri ise alanlara göre sözlük defterleriydi: tarih, siyaset, spor, tıp, flora, fauna, tarım, teknik terimler, Türkçeye diğer dillerden geçen kelimeler, diğer dillere Türkçeden geçen kelimeler... 35 yıldır aynı yöntemle çalışıyorum. Bu defterler iyi bir çevirmen olmamda büyük rol oynadı. O bir haftada ustadların söyledikleri hâlâ hafızamdadır; unutmuyayım diye sık sık tekrarlarım.

Ahmet Bican Ercilasun bey son derece kültürlü, az konuşan, mütevazı bir insandı. Osman Bey ise esprili, samimi, neşeli biriydi. Vatanı özlediğimizi hisseder, sık sık espriler ve hiç duymadığımız latifelerle bizi güldürür, moral verirdi. 5 Ocak 1990 günü eve döndük. Kaderin cilvesiyle o dönemde Türkiye'de eğitim görenlerden yalnızca ben Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olabildim. Sarvar İspahev önce Rusya'nın Krasnodar bölgesine, sonra Amerika'ya göç etti. Diğerleri...

Ustad Osman Fikri Sertkaya 1990 yılında Taşkent'e geldi. Zor zamanlardı. Millî Üniversite'nin misafiri olarak Sarvar İspahev ile buluştu. Sarvar Bey (Fergana olaylarından dolayı) evsiz, zor durumda yaşıyordu. Üniversitenin rektörü o zaman SSCB Halk Vekili, akademisyen, felsefe doktoru Profesör Erkin Yusupov idi. Osman Bey rektörün yanına girip öğrencisinin durumunu

anlattı. Mert bir insan olan Erkin Yusupov iki odalı bir ev verilmesini vaat etti. Kısa sürede Sarvar Bey ev sahibi oldu. Osman Bey'in yaptığı iyiliklerin sadece onda birini yazabildim.

Daha sonra ben sık sık Türkiye'ye, ustaz ise Taşkent'e gelmeye başladık. Allah'ın inayetiyle sık sık görüşürdük. Onların bazılarında da bahsetmek isterim.

1992 sonbaharında Ahmet Bey ve Osman Bey Taşkent'teki Nevâî etkinliklerine katıldılar, Semerkand'a gittik. Türk ve Özbek dünyasının büyük şairlerinden Ali Şir Nevaî'nin heykeline çelenk koyduk. Edebiyatçılar Parkı'nda ustaz dua etti, hafif bir yağmur yağmaya başladı. Ustaz o anda "Nevaî'nin heykeli bile halkına bereket getiriyor" demişti. Türk halkında yağmur bereketin sembolüdür.

1990'ların başında akademisyenler Ne'matillo İbrohimov ve Alibek Rustamov, Millî Üniversite'nin Doğu Filolojisi Fakültesi bünyesinde Altay Dilleri Kürsüsü'nü kurdular. 1 Eylül 1991'den itibaren Türk dili de okutulmaya başlandı. O zaman ustadam Alibek Rustamov beni Türkçe dersleri vermeye davet etti. Yarı zamanlı olarak ders vermeye başladım. 1 Eylül 1992'den itibaren, Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un kararıyla 15 Temmuz 1991'de kurulan Taşkent Devlet Doğu Araştırmaları Üniversitesi'nde çalışmaya geçtim. O yıl Altay Dilleri Kürsüsü'nden Türkoloji Kürsüsü ayrıldı. Ben ve Umida Hikmatullayeva Türk dili dersleri vermeye başladık. (Umida Hanım şu anda Amerika'da çalışmaktadır.)

Dersler başladı ama ne program ne de ders kitabı vardı. O zor dönemde ustadlarım Ahmet Bey ve Osman Bey yardımımıza yetiştiler. Her gidişimde, her gelişlerinde kitaplarımız çoğalırdı. Daha sonra Ahmet Bican Ercilasun'un Türk Dil Kurumu başkanı olarak yoğun işleri nedeniyle Özbekistan'a gelişleri azaldı, Osman Bey ise hemen her yıl gelirdi. Onların karşılıksız yardımları sayesinde kürsümüz gelişti. Bu arada ben de sık sık Türkiye'ye gitmeye başladım. Her gidişimde İstanbul Üniversitesi'ne uğrayıp ustaz Osman Bey'i arardım. Kendisi Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü başkanıydı. Bir gidişimde onu bilgisayar başında makale yazarken buldum. Yine eski yazıtlar hakkında yazdığını sandım. Yazmayı bırakıp bana dönerek "Özbekistan'da çok değerli bir bilim insanı var. Genç ama bir okyanus gibi derin. Uygur yazıtları konusunda çok güçlü bir uzman. Kasımcan Sadıkov." dedi. Gülümsedim. Ustaz şaşırdı. "Kasımcan Sadıkov benim hocam," dedim, "onun danışmanlığında 'Özbek ve Türk dillerinde fiil hareketlerinin semantiği' konusunda doktora savundum." Ustaz beni kucaklayıp tebrik etti. "Sen çok şanslısın, büyük bir ustazın elindesin. Onun eteğine sıkı tutun," dedi. Şükürler olsun ki hâlâ Kasımcan hocamla birlikte çalışmaktayım.

2022 yılında ustaz eşleriyle birlikte ülkemize geldiler. Taşkent Devlet Doğu Araştırmaları Üniversitesi'nde bir buluşma düzenledik. Bilim insanlarımız, ustazın derin bilimsel konferansından çok memnun kaldılar. Öğle yemeğinde bana dönerek, "Artık yaşlandık, bu yüzden hanımsız seyahate çıkmam," dedi. Güldük. Yazarlar Birliği'nin davetiyle ustaz 2023 yazında bir kez daha geldi. Programı çok yoğundu. Birlikte öğle yemeği yedik. Osman Bey bana dönüp,

“Cumali, hanımın turpu çok severmiş. Bulma imkânın var mı? Yarın eve dönüyorum, bir kilo alıp götüreyim,” dedi. Hiç düşünmeden “yarın getiririm” dedim. Dört öğrencimi Çarsu, Farhod, Alay ve Koyluk pazarlarına gönderdim. Hiçbir yerde turp yoktu; çünkü haziran ayıydı. Eve sessizce döndüm. Eşim, “Ne oldu bey, bir şey mi var?” diye sordu. Olanı anlattım. Özbekistan’da doğup büyüüp bu yaşa gelmiş biri olarak yazın turp olmayacağını hiç düşünmemiştim, buna üzülmişim. Eşim, “Bey, şubat ayında 4-5 turpu sarıp buzdolabına koymuştum, bak bakalım bozulmamış mı?” dedi. Buzdolabını açtım, bir de baktım ki turplar tazecik duruyor! Sevincimin tarifi yoktu. Ertesi gün turpları ustaza götürdüm. Ustad da İstanbul’a mutlu döndü. Belki tadı kışınki kadar tatlı değildi ama o anda önemli olan bulunmuş olmasıydı.

Ustad hakkında çok şey yazabilirim. Bu yazıda onun bilimsel çalışmaları ve kitaplarından söz etmedim. O konuyu 90. doğum yıldönümüne saklıyorum.

İşte, şimdi ustadın fotoğrafına bakıyorum. Aynı o eski hâliyle: vakur, dinç, güçlü. Tıpkı bin yıllık bir çınar gibi. Yıllar geçiyor ama çınarın yaprakları her zamanki gibi yemyeşil kalıyor. Ustad da yıllar geçtikçe gençleşiyor sanki.

Ömrünüz uzun olsun ustad!

Öğrencilerinizin mutluluğu için daima sağlıklı ve huzurlu kalın!

İstanbul üniversitesi profesörü. doctor Osman Sertkaya çalışma odasında

İstanbul üniversitesi profesör.doctor Osman Sertkaya ve doçent.doktor Cumali Şabanov

İki kardeş, iki dost: profesör Osman Sertkaya
ve profesör Kasimcan Sadikov

Profesör Osman Sertkaya eşi profesör Ayşegül Sertkaya
Taşkent Doğu bilimleri üniversitesinde

Profesör Osman Sertkaya Ankara “Atebetü'l-Hakayık ve ilk dönem” sempozyumunda (28-30 haziran 2018)

Cumali Şabanov Taşkent Doğu Bilimleri Üniversitesi Türkoloji araştırmalar merkezi müdürü.